

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТУРИЗМУ, ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ КУТЕП

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 23

(Серія: філософські науки)

КИЇВ – 2016

17. Попович І. М. Самопізнання як процес пізнання себе	186	26. Городецький О. С. Король Іоан – володар України-Русі	299
18. Соляник С. Ф. Екологічна етика у системі сучасних ціннісних пріоритетів	192	27. Вітер І. І. Розвиток продуктивних сил європейських країн в період переродження феодального господарства у ринкове наприкінці XV – на початку XVI століття	309
19. Матвеєва Г. В. Екскурсія як педагогічний процес і активна форма вивчення соціально-гуманітарних дисциплін	199	28. Смирнов І. Г. Українське чумацтво як туристичний ресурс в аспекті логістики та географії туризму	325
20. Линчак І. М. До визначення поняття «професійний анекдот»	207	29. Соколова Н. Д., Попова О. Б. Становлення фехтування як навчальної дисципліни в освітніх закладах Російської імперії	338
21. Волинець В. В. Система функцій держави: проблема суспільно-правової визначеності	217	<i>Відомості про авторів</i>	347
22. Ручко О. В. Вплив мовного та етнорегіонального чинників на суспільно-політичну ситуацію в Криму	231		
23. Слюсаренко І. Ю. Гібридна війна як різновид війн ХХІ століття	245		
24. Слюсаренко П. М. Формування національних бойових традицій українського козацтва	260		
25. Парубець О. В. Функції та основні принципи інновацій в туризмі	276		

УДК 355.01

Слюсаренко І. Ю.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК РІЗНОВИД ВІЙН ХХІ СТОЛІТТЯ

Слюсаренко І. Ю. Гібридна війна як різновид війн ХХІ століття.

У статті здійснено спробу розкрити сутність і зміст гібридної війни як одного із новітніх різновидів війн. На прикладі Російської Федерації показано форми і методи ведення гібридної війни. Визначено характерні особливості і причини виникнення гібридних війн, як новітнього явища.

Ключові слова: гібридна війна, агресор, інформаційна війна, асиметрична війна, кібервійна, гібридна загроза, збройний конфлікт, зброя.

Слюсаренко И. Ю. Гибридная война как один из видов войн ХХI столетия. В статье предпринята попытка раскрыть сущность гибридной войны как одного из новейших видов войн. На примере Российской Федерации показано формы и методы ведения гибридной войны. Обозначено характерные особенности и причины возникновения гибридных войн, как новейшего явления.

Ключевые слова: гибридная война, агрессор, информационная война, ассиметричная война, кибервойна, гибридная угроза, вооруженный конфликт, вооружение.

Slyusarenko I. Hybrid warfare as a kind of war of the XXI century. The article is an attempt to reveal the nature and content of hybrid warfare as one of the newest kinds of wars. In the example Russian Federation of the form showing and hybrid methods of war. Defined characteristics and causes of hybrid warfare as modern phenomenon.

Key words: hybrid warfare, the aggressor, infomatsiyyna warfare, asymmetric warfare, cyberwar, the hybrid threat of armed conflict, weapons.

Резонансні світові події останніх років, зокрема революційні зміни влади та збройні конфлікти в країнах Північної Африки, Близького Сходу та колишнього СРСР, свідчать про появу нових форм і методів, до яких вдаються провідні держави, намагаючись досягти своїх зовнішньополітичних цілей і владнати міждержавні розбіжності. На заміну класичним військовим агресіям, коли застосовуються збройні сили, приходять так звані гібридні війни.

Вони мають прихований характер та спостерігаються, переважно, у політичній, економічній, інформаційній і спеціальній сферах. Військо для вирішення окремих завдань застувається в невеликій кількості. Суттю такого підходу є зміщення центру зусиль з фізичного знищення противника в рамках масштабної війни до вживання засобів «м'якої сили» проти країни-противника з метою дезінтеграції та зміни її керівництва, включення до сфери свого впливу. Окремі аспекти щодо вивчення цього нового різновиду війн знайшли своє відображення в багатьох працях вітчизняних політиків і науковців.

Серед робіт українських авторів потрібно відзначити праці В. Горбуліна, О. Турчинова, М. Шевченка, В. В'ячоровича, О. Шевчука, Т. Бевз, Ю. Радковця, М. Требіна, П. Кр'якова, В. Портнікова, В. Яремчука, А. Зуйковської, С. Корнієнка, В. Черниша, Л. Герасіна, В. Потрібої, І. Поліщук, Р. Лук'янчука, О. Горбаня, Д. Дубова тощо.

Зважаючи на це, основним завданням цієї статті є розкрити сутність і зміст гібридної війни як одного із новітніх різновидів війн. Відповідна тематика є беззаперечно актуальною на сьогодні, особливо для українського суспільства. Адже Російська Федерація веде проти України саме гібридну війну.

Останнє десятиріччя низка найвпливовіших у світі військових сил і коаліцій, в тому числі Організація Північноатлантичного договору (НАТО) звертають увагу і намагаються протидіяти так званим «гібридним загрозам». Замість розроблення стратегії на основі «гібридних» викликів (туманний термін, який може означати що завгодно) ті, хто приймає рішення, мають відійти від нього і розглядати бойові дії так, як воно завжди було: як комплексний набір взаємопов'язаних загроз і силових засобів, які застосовуються для просування політичних інтересів.

Термін «гібридна війна» з'явився ще у 2005 році і став застосовуватися для опису стратегії Хезболли в Ліванській війні 2006 року. З того часу термін «гібридна» є домінуючим при обговоренні сучасних і майбутніх воєнних дій до такого ступеня, що вище військове керівництво взяло його на озброєння і використовує як основу сучасних воєнних стратегій [5].

Визначення гібридної війни є доволі складним з погляду трактування й наповнення відповідним змістом. За всіма

критеріями це поняття має включати, крім іншого, такі компоненти, як громадянську, партизанську, інформаційну війну, кібервійну тощо.

Гібридна війна (англ. Hybrid warfare) – військова стратегія, яка об'єднує звичайну війну, малу та кібервійну. Також термін «гібридна війна» використовують для опису атак з застосуванням ядерної, біологічної та хімічної зброї, саморобних вибухових пристрій та інформаційної війни. Такий підхід до ведення конфліктів є потужним і складним різновидом війни. Також цей термін застосовують тоді, коли потрібно охарактеризувати гнучку та складну динаміку бойового простору (англ. Battlespace), що передбачає гнучку реакцію, легко адаптується [3].

Спробуємо показати правову суть поняття «гібридна війна».

Цей термін залишається неконвенційним, а відповідальність держав за розв'язання таких типів війн залишається в рамках чинного права війни. А цього замало.

Сучасна система безпеки, що склалася в міжнародному праві після 1945 року, на жаль нині неспроможна відповісти на загрозу, відому як «гібридна війна».

Сучасний стан міжнародного миру під впливом невпинного росту інноваційних технологій, розвитку та гальмування економік різних суб'єктів міжнародного права, укріплення апаратів передачі інформаційних даних та інших новітніх засобів підтримується внаслідок виявлення нового явища «гібридної війни». Проблема виникає в тому, як можна визначити місце гібридної війни в міжнародному праві, надто з урахуванням чинного права на війну і права війни. Усвідомлення наявності нового порогу небезпеки піднімає рівень оборони сторони, на яку звернено дані засоби.

Поряд з асиметричними конфліктами та неконвенційними війнами (ситуації, коли явні бойові дії не ведуться), стоять також поняття «гібридні війни», які зараз все частіше використовуються.

Автором цієї концепції є Френк Г. Хоффман, колишній офіцер морської піхоти, науковий співробітник міністерства оборони США. Це великий теоретик в галузі збройних конфліктів та військово-політичної стратегії.

Хоффман зазначає, що конфлікти будуть мультивузловими (тобто такими, що ведуться різними способами) та багатоваріантними, що не входять в межі простої конструкції ведення збройного конфлікту чи війни. За Хоффманом майбутні загрози можуть в більшій мірі бути охарактеризовані як гібридне співвідношення традиційних та нерегулярних стратегій і тактик, це децентралізоване планування та виконання, участь недержавних акторів з використанням одночасно простих та складних технологій.

Гібридні загрози включають в себе коло різних режимів ведення війни, що відносить до себе стандартне озброєння, нерегулярні тактики і формування, терористичні акти (в тому числі і насилля та примус) і кримінальний безлад.

Гібридні війни також можуть бути мультивузлові (тобто такі, що проводяться і державами, і різноманітними недержавними акторами). Ці мультивузлові дії проводяться або різноманітними підрозділами, або ж одними і тими самими державними органами чи групами.

У таких конфліктах противники (держави; групи, що фінансуються державами, або суб'єкти, які самі фінансують свою діяльність) будуть мати доступ до сучасного воєнного потенціалу, що включає зашифровані командні системи, переносні ракети класу «земля-повітря» та інші сучасні смертоносні системи; а також – підтримувати організації тяжких партизанських дій, в яких застосовуються засідки, саморобні вибухові пристрії та вбивства.

Тут можливе поєднання високотехнологічних можливостей держав, таких, як протисупутникові засоби захисту від тероризму та фінансування кібервійни, тільки, як правило, оперативно та тактично направлені та скоординовані в рамках основних бойових дій для досягнення синергетичного ефекту в фізичному та психологічному вимірах конфлікту. Результати можуть бути отримані на всіх рівнях війни.

Потім Хоффман дає таке визначення поняттю «гібридна загроза» – це будь-який противник, який одночасно та адаптовано використовує співвідношення звичайного озброєння, нерегулярну тактику, тероризм та злочинну поведінку в зоні бойових дій для досягнення своїх політичних цілей.

Майкл Айшервуд в монографії «Повітряна міць для гібридної війни», що видалася Інститутом Мітчелла Асоціації BBC США в 2009 році, дає наступне трактування «гібридної війни» – це війна, що стирає різницю між чисто конвенційною та типово нерегулярною війною.

На сьогоднішній час термін «гібридна війна» має три гілки. Гібридність може відноситися, перш за все, до військової ситуації та умовам; по-друге, до стратегії та тактики противника; по-третє, до типу сил, які держава повинна створювати та підтримувати.

Коли справа дійде до політичних цілей, гібридні війни, скоріш за все, матимуть вигляд нерегулярної війни, де учасники робитимуть спроби та намагатимуться підірвати легітимність та авторитет керуючого режиму. Це вимагатиме від збройних сил держави допомоги, щоб закріпити здатність держави забезпечувати соціальні, економічні та політичні потреби свого народу.

Важливо відзначити, що гібридний контекст, про який зазначено, ніщо інше, як продукт глобалізації, що розмиває кордони традиційних норм та правил.

Гібридна війна відрізняється тим, що вона дозволяє противнику займатися декількома фазами в один і той самий час і висуває інший набір вимог для збройних сил.

Айшервуд також зазначає, що потенційно гібридну війну сьогодні можуть вести багато конфліктуючих держав. Він пояснює, що складний характер гібридної війни вимагає від воєначальників та цивільних лідерів розуміння свого операційного оточення або відчуття бойового простору. Гібридний противник може приховуватися поміж цивільного населення, бути не схожим на типового ворога та використовувати «електронний притулок», створений глобальним телекомунікаційним ринком.

В такій війні використовують три види зброї:

1.Модельно організаційна – зброя, що ґрунтуються на особових базах даних політиків, державних службовців, бізнесменів, псевдо - та ксеноліти країни противника. Ці бази збирають за допомогою різних міжнародних організацій, благодійних фондів, радників, політологів та інших

підготовлених служб. У цих базах даних міститься інформація про рахунки з-за кордону, а також компрометуюча інформація. Основні бази даних використовуються для залякування і розкладання політичної та державної еліти для формування кола підтримки та запобіганню супротиву.

2.Інформаційна зброя має таку класифікацію за ознаками:

- за якістю інформації;
- за носієм інформації;

За якістю інформаційна зброя класифікується:

Концептуальна-методологічна – це формування глобальної політики, що спрямовується на різні народи з метою створення якогось конкретного спланованого виміру розвитку історичних подій.

Хронологічна зброя – інформація хронологічного плану - є послідовність фактів на явищ. Дає можливість розглядати всі явища історичного процесу та прогнозувати вектори майбутньої політики.

Факторологічна зброя – це ідеологія, релігія, технології. Саме ці види зброї дають можливість підпорядкувати собі противника

3.Матеріальна зброя поділяється на:

- економічну зброю – включає засоби економічної боротьби з дезорганізацією структур противника і подальше їх поглинання. Сюди входить контроль фінансово-кредитної системи країни та контрольна іншими економічними системами держави, борговими зобов'язаннями розподілом коштів, поверненням фінансів в державу, прибутковість державного сектору в економіці, її частка.

- зброю геноциду – включає етнічний геноцид, наркотичний, алкогольний, інформаційно-економічний та інший;

- звичайна зброя фізичного знищення.

Нація, яка не в змозі, або ж яка не бажає сприймати новий «гібридний» вид війни, буде комфортно і далі розробляти плани в межах застарілої та черствої воєнної ідеї минулого століття, опускаючи можливість досвіду в асиметричних конфліктах. Так само і притримуючись статусу кво та застарілих тактик ведення війни, держави роблять помилкові кроки в бік розподілу державного бюджету, відкидаючи розробки нової воєнної доктрини та переробки інноваційних технологій.

Цей нерациональний розподіл державних ресурсів призводить до того, що збройні сили держави сліпі стосовно виникнення такого явища, як «гібридна війна» - сучасна війна. Таким чином, в той час, коли такі держави повністю готові до ведення війни «минулого століття» вони повністю безсилі до нових задач гібридного конфлікту.

Право збройних конфліктів синонімом якого є міжнародне гуманітарне право або право війни – є значною частиною всього міжнародного права, яка регулює та контролює дії сторін, які беруть участь в конфлікті. Воно складається як з договірних, так і з звичаєвих норм. Це право є основним правом, що обов'язкове для всіх учасників збройного конфлікту.

Основною метою, а також гуманітарним та функціональним значенням права збройних конфліктів є те, що це право гарантує захист для тих, хто постраждав від війни, чи то цивільні, військовополонені, чи поранені та хворі, стосовно яких визначатиметься, чи були застосовані допустимі міри ведення війни та не використовувалися заборонені засоби.

Ця спеціалізована галузь права, яка визначає як державні, так і індивідуальні зобов'язання, обмежує вплив війни, та встановлює чіткі провіла її ведення, у випадку порушення яких можна буде застосувати міжнародно-правові санкції або переслідування військових злочинів.

На сьогодні є велика кількість міжнародних договорів та звичаєвих норм, які регулюють питання війни – як її початку, та правил її ведення. Їм приділяють значущої ролі, але як виявилось, ці норми не здатні регулювати правові питання, що виникають в сучасних війнах.

Гібридизація війни тільки поглибує ці вже складні проблеми і може привести до того, що право збройних конфліктів не матиме значення та не буде спроможне вирішити правові питання сучасної гібридної війни, припускаючи те, що такі ситуації не буде правового контролю та захисту сторін.

Якщо тенденція до розвитку права збройних конфліктів чогось застарілого та неактуального буде продовжуватися, учасники збройних конфліктів, а також і все міжнародне співтовариство, почне розглядати міжнародне право в якості більш анахронізму, ніж правового імперативу.

Якщо авторитет права буде зменшено, традиційні правові заборони будуть безкарно порушуватися і тільки певні поняття моралі зможуть якось обмежити дії під час війни. Державні та недержавні противники будуть вважати, що дотримання таких давніх правових норм містять значні недоліки і вже не можуть регулювати їх дії. Наслідком чого, сторони в конфлікті будуть ігнорувати зобов'язання, що входять в право збройних конфліктів, та приписуватимуть титули своїм діям як самооборона чи проводитимуть маніпуляції зі самим змістом права збройних конфліктів шляхом стратегічного застосування «lawfare» (асиметрична, гібридна війна).

Термін «асиметрична війна» позначив стратегічне використання законів та права збройних конфліктів як засіб ведення війни, цей термін швидко ввівся в міжнародно-правову лексику останніх років.

Як учені, так і практики знають про здатність різних груп підривати силу держав з традиційними методами ведення війни шляхом агресивного використання не прописаних в угодах засобів, які кілька років назад не було й в природі і відповідь на які, на сьогодні, не передбачені ніде.

Асиметричну війну характеризує використання кібератак, засобів масової інформації, інтелектуальних прав, інший можливий тиск, а також відповідно найголовніше – використання права в якості зброї для конфлікту.

Учасники конфлікту використовують два шляхи:

Зловживання законом як засобом ведення війни, шукаючи прогалини та відсутність трактування понять;

Спроби нівелювати договір як недійсний та неіснуючий взагалі для цієї сторони.

Наслідки таких дій є катастрофічними.

Якщо право зменшує свою важливість, сторони в конфлікті, скоріш за все, підкреслять військову ідею необхідностю робити такі речі на війнах, щоб повністю підкорити противника, і упускатимуть взагалі потребу компенсаційних зобов'язань з попередження страждань та захисту цивільного населення.

З ідеєю необхідності ставати воєнно-першою державою, виникає погіршення правових стимулів діяти гуманно та враховувати тонку межу між необхідністю та людяністю, про що

і зазначає право збройних конфліктів. Це право залишає за собою можливість гуманно вчинити стосовно законних комбатантів, включає також в себе комплексні заходи захисту тих, хто постраждав внаслідок конфлікту, дозволяє створити умови, які утворюють рівновагу між необхідністю війни та гуманністю.

Тим не менш, зі збільшенням акцентів на військовій необхідності та зниження правових стимулів діяти гуманно, навіть мінімальна базова поведінка конфліктуючими сторонами стає відносною.

Таким чином, сучасна війна характеризується високим рівнем жорстокості, що нівелює всі історичні спроби дійти до такого явища як «гуманізація» війни.

Отже, розглянувши поняття «гібридна війна», можна дійти висновку, що воно означає сучасний вид війни, де в конфлікті використовуються різноманітні засоби нападу та оборони держав, що виходять за рамки конвенційно-визначеніх варіантів та видів ведення війни [1].

Найбільше болючим і близьким для українського суспільства є приклад з Російською Федерацією.

Починаючи з другої половини 90-х років минулого століття, елементи та технології концепції гібридних війн застосовувалися Росією у Придністров'ї, Абхазії, Південній Осетії та Нагірному Карабасі. З початку ХХІ ст. аналогічний сценарій активно використовується Російською Федерацією також і щодо України (у рамках встановлення російського контролю над пострадянським простором під гаслом побудови «російського світу»).

За нинішніх умов практичного використання Російською Федерацією проти України технологій і механізмів «гібридної війни» та «гібридного миру» логічним є запитання: а в чому тоді полягають суть, змістовність та спрямованість «гібридної політики» Російської Федерації по відношенню до України та країн пострадянського простору, країн-членів та партнерів Європейського Союзу і НАТО, а також інших країн Заходу? [4].

Неможна не навести своєрідне передбачення президента Литви Даля Грибаускайте, висловлене нею 2014 року стосовно Російської Федерації: «Якщо терористичну державу, яка веде відкриту агресію проти свого сусіда, не зупинити, во-

поширитися на Європу й далі». І вона справді поширилася. У найбільш хитромудрих формах.

Сьогодні ми можемо чітко виділити кілька ключових компонентів, які вочевидь співвідносяться із заходами в рамках «гібридних війн» у нинішній російській практиці, але при цьому вони можуть бути виділені у три великі групи.

1. Традиційні військові засоби (використання регулярних військових підрозділів та озброєнь, а також сил спеціальних операцій).

2. Квазімілітарна діяльність (створення і підтримка незаконних збройних формувань, підтримка та радикалізація сепаратистських рухів, формальні й неформальні ПВК).

3. Операції немілітарного впливу, насамперед способом спеціальних інформаційних операцій та «активних заходів» (у тому числі економічний тиск, операції в кіберпросторі, дипломатія, маніпуляції інформаційним простором).

Нині ми спостерігаємо, щонайменше, три масштабні «гібридні» операції, які мають багато схожого, попри певну різницю в зовнішньому представленні: Сирія (Туреччина), Європейський Союз, Україна.

Сирійський конфлікт, багато в чому, як і український, внаслідок втручання Росії, перешов у затяжну фазу млявого переговорного процесу. Для Росії тактичне завдання залишається таким самим, як і в Україні: «заморожування» конфлікту, якщо його не вдається вирішити вигідним для Москви чином.

У конфлікт у Сирії, що триває з 2011 р., Росія втрутилася не раптово, але різко й послідовно. Однак, на відміну від агресії в Україні, вона зразу перейшла до відкритого використання піасних ЗС (авіації, ракет). Не виключено, що це є наслідком аналізу дій самої РФ в Україні. Адже 1 березня 2014 р. екс-президент В.Янукович, що вже на той час переховувався в Росії, звернувся до В.Путіна з проханням ввести війська на територію України. Тоді це не було реалізовано у форматі відкритого вторгнення, – роль «передових загонів» довірили квазімілітарним об’єднанням. Відтак, Росія досі змушені офіційно приховувати й заперечувати свою військову присутність на Сході України. Схоже, що в Сирії вирішили йти іншим шляхом: зразу заявити про свою присутність.

Загалом, сирійська кампанія для Росії будувалася використанні традиційних видів озброєнь і більш спецпідрозділів. Але не забули і про тих-таки «ополченців» російських «зелених чоловічків» – півострова Крим. Причому вербували найманців для поїздки в Сирію з тих самих «ДНР» і «ЛНР». Тим більше що російські розвідструктури завжди були щедро представлені в Сирії, а експерти роблять обґрунтовані висновки про зв'язок російських спецслужб із бойовиками Ісламської держави.

Тобто де-факто Росія саме на прикладі Сирії провела повному обсязі те, що вона сама могла б вважати майже зразковою «гібридною операцією», де при мінімальних витратах (передусім військових) було досягнуто певних результатів, позитивних для зовнішньої політики Росії на даному етапі.

При цьому сирійська кампанія – це не тільки операція прикриття власних помилок на інших аренах (наприклад, в Україні), а й демонстрація готовності ЗС РФ виконувати операції на віддалених театрах воєнних дій. Сюди можна зарахувати історії з підводними човнами РФ у водах Швеції, США, Великої Британії, Франції та літаків (тільки 2015 року винищувачі НАТО супроводжували понад 160 літаків РФ, російська авіація постійно «випадково» залітала на території інших країн). Періодично приводитимемо до інцидентів на кшталт збитого Туреччиною Су-24, але на загал – сприятиме нагромадження невизначеності та тривоги у сфері міжнародної безпеки.

І ареною, де Росія хоче провести нову «зразково показову» (за кримським прикладом) операцію, схоже, стає Європа. Масштабна операція немілітарного впливу в ЄС: як найбільше ненависті та плутанини.

Друга операція гібридного характеру розвивається в політичному просторі ЄС. Попри те, що окремі експерти прогнозують Східній Європі та всьому світу близьку масштабну війну, ймовірність цього залишається досить невисокою. Втім, Балтійські країни мають вагомі підстави побоюватися «гібридної загрози» з боку Росії і раціонально підходять до цього питання, вживаючи превентивних заходів та вивчаючи український досвід.

«Емігрантська криза», коли величезна кількість біженців з Близького Сходу, гнаних сирійською війною, рушила в напрямку

Європи, загнала європейські столиці у складну ситуацію й надовго відвернула їхню увагу від інших проблем.

Через майже півроку після початку кризи спеціалісти Центру передового досвіду НАТО зі стратегічних комунікацій прямо вказують, що за емігрантською кризою (а точніше – диригуванням її радикалізацією з боку праворадикальних організацій та різноманітних «співвітчизників») стоїть Росія. У березні 2016 р. генерал Ф.Брідлав уже прямо пов'язував у єдиний ланцюг подій бомбардування в Сирії і тамтешню наземну операцію зі зростанням інтенсивності мігрантських потоків у ЄС.

При цьому в рамках самої Європи РФ активно «розкручує» ксенофобські настрої, використовуючи для цього власні ЗМІ та контролювані ними (насамперед фінансово) радикальні партії й групи, чимало яких були створені лише для розкручування цієї кризи (що дуже скидається на історію з громадською організацією «Донецька республіка», створеною ще 2005-го одним із лідерів «ДНР» А.Пургіним). Найяскравішим прикладом цієї злагодженої роботи є діяльність «антиєвропейського Інтернаціоналу» (яким диригує саме Москва).

Взагалі, тема «антиєвропейського Інтернаціоналу», створеного Кремлем у самому ЄС, дедалі масштабніше виходить на порядок денний європейських столиць.

Що показово: члени цього Інтернаціоналу (переважно праворадикальні партії, але не обов'язково – там досить багато і груп, ніяк не пов'язаних із радикалізмом) демонструють таке саме «печерне» ставлення до базових для європейського суспільства понять (наприклад, «політична відповідальність» або «політична культура»), як і їхні куратори з Кремля у своєму внутрішньому політичному просторі. Навіть прямі обвинувачення у фінансуванні з боку Москви не тільки не призводять до політичної смерті їхніх керівників, а створюють їм лише додаткову рекламу.

Не менш масштабними були дії того ж Інтернаціоналу (або груп «корисних ідіотів») у Голландії в рамках проведення референдуму щодо Угоди про асоціацію між Україною і ЄС. Голландський приклад показовий ще й із погляду його стратегічної небезпеки для Європи – використання Росією суп

внутрішніх (референдум), легітимних механізмів (у т.ч. фінансових) для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей.

Втім, це кореспондується із загальним російським «гібридним» підходом – використовувати внутрішні механізми та риторику Західу для його руйнування.

Говорячи про використання (або, швидше, потуранині) внутрішнім процесам) легальних механізмів, які можуть привести до розвалу ЄС, важко не згадати й ситуацію навколо Великої Британії з її референдумом Brexit щодо виходу зі складу ЄС. Під'юджувана російськими пропагандистськими силами (медійними, політичними), Британія розділилася з цього питання досить істотно, і з явно маргіналізованої теми ідея «виходу з ЄС» несподівано перетворилася на мейнстрим, відповідь на який має бути дана 23 червня. Тим часом у разі позитивного рішення ситуація на цьому не зупиниться: експерти очікують (а фактично – говорять про нього, як про неминучий) проведення референдуму і про незалежність Шотландії, активізації протистояння в питанні статусу Північної Ірландії. Британські журналісти прямо кажуть, що єдиний, хто справді виграє від «так» на Brexit, – В.Путін.

Не можна сказати, що Європа повністю ігнорує таку діяльність Росії. Скажімо, були створені й частково почали працювати підрозділи стратегічних комунікацій ЄС і НАТО. Однак на даний момент це більше реактивне реагування (наприклад розвінчування брехні російських ЗМІ або узагальнені дослідження щодо актуальних російських наративів), – і проактивною діяльністю ситуація все ще неоднозначна.

Тим часом уже тепер діяльність Росії призводить до зростання внутрішніх суперечностей у ЄС, економічних проблем, посилення впливу внутрішньої деструктивної опозиції.

Слід констатувати, що Європа до останнього часу не може зібратися на силі для цілісної відповіді на цю загрозу (що видно вже з результатів місцевих виборів у Німеччині, де в окремі місцеві парламенти пройшли представники партії «Альтернатива для Німеччини», яку пов'язують із Кремлем). Гібридна деструктивна активність Росії розмиває кордони «миру» і «війни», а примара «холодної війни» в нових її формах уже просто наблизилася до кордонів ЄС – вона активно там діє, тобто

як європейці не бажають цього помічати. Або не готові змінити погляд на реальність, щоб адекватно відповісти на очевидний виклик. Успішніші спроби НАТО вирішити цю проблему, але їх недостатньо [2].

Таким чином, можемо зробити певні висновки щодо причин та особливостей гібридних війн.

Характерними особливостями гібридних війн є:

агресія без офіційного оголошення війни;

приховування країною-агресором своєї участі в конфлікті;

широке використання нерегулярних збройних формувань (у т.ч. під прикриттям мирного населення, що спостерігалось в Україні (на Донбасі і в Криму));

нештування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій та чинними угодами і досягненими домовленостями;

взаємні заходи політичного та економічного тиску (за формального збереження зв'язків між двома країнами);

широка пропаганда та контрпропаганда із застосуванням «брудних» інформаційних технологій;

протистояння у кібернетичному просторі.

У зв'язку з цим доцільно й назвати причини виникнення гібридних війн, а саме: наявність нових потужних видів зброї (у т.ч. масового знищення), бажання агресора применити свою роль у розв'язанні конфліктів задля уникнення санкцій з боку інших країн, відмова від масштабного застосування військової сили.

є намагання країн-агресорів встановити свій контроль над об'єктами агресії (у т.ч. інтегрувати їх до своїх політичних, економічних та безпекових систем) без надмірних для них збитків, що можуть зашкодити нападникам у реалізації власних геополітичних та економічних інтересів.

У той же час ведення гібридної війни потребує наявності або створення певних обов'язкових передумов внутрішнього та зовнішнього характеру. Насамперед, країна-агресор повинна мати сильну та дієву владу, спроможну, незважаючи на існуючі проблеми, згуртувати громадськість довкола єдиної національної ідеї. Це – по-перше.

По-друге, для успішного застосування методів гібридної війни у агресора має бути перевага над противником у військовій, економічній та інформаційній сферах.

По-третє, успіх у гібридній війні з об'єктом агресії можливий лише за умов слабкості його влади, міжнародної ізоляції, розколу у суспільстві, деградації економіки, а також зниження дієздатності та деморалізації силових структур.

У будь-якому випадку країна-агресор має бути готовою до відсічі з боку об'єкта агресії, а також до того, що останній матиме підтримку інших країн та міжнародних організацій (у т.ч. в плані надання політичної, економічної, інформаційної та військової допомоги і запровадження санкцій проти агресора).

Підсумовуючи наведене слід наголосити на тому, що гібридна війна є складним і доволі небезпечним явищем для сучасного Світу. Щоб ефективно йому протидіяти є важливим ретельно і досконало вивчати гібридні форми і методи ведення війн. Адже, найголовнішим завданням людства є – забезпечити мир на Землі.

1. Власюк В.В., Карман Я.В. Деякі основи поняття «гібридна війна» в міжнародному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/item/207-deyaki-osnovy-ponyattya-hibrydna-viyna-v-mizhnarodnomu-pravi-vlasiuk-v-v-karman-ya-v>.
2. Горбулін В. Гібридна війна: все тільки починається...[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-vse-tilki-pochinayetsya_.html
3. Про поняття «гібридна війна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4615/>
4. Радковець Ю. «Гібридна політика» сучасної Росії як стратегія реалізації її національної геополітики // Бінтел. Журнал геополітичної аналітики. 2015. Спеціальний випуск. - С. 4-11].
5. Чекаленко Л. Гібридна війна - чи вона взагалі існує? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2015/Almanac-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/UK/index.htm>